

Czarnolas, Radom, Przysucha

- sprawozdanie z wycieczki po ziemi radomskiej

W dniu 24.04. 2018 r. 20-osobowa grupa członków Stowarzyszenia wychowanków SGGW wzięła udział w bardzo ciekawym wyjeździe po ziemi radomskiej. Rozpoczęliśmy od zwiedzenia Czarnolasu, gdzie mieszkał i tworzył Jan Kochanowski.

Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie

W XV wieku Czarnolas był własnością rodziny Ślizów herbu Habdank. W 1480 r. Barbara ze Ślizów wyszła za mąż za Jana Kochanowskiego dziadka poety, wnosząc w posagu Czarnolas. W 1519 r. w wyniku podziału majątku Czarnolas przeszedł w ręce synów Jana i Piotra (ojca Jana) i Filipa. Po śmierci Piotra na skutek ugody rodzinnej w 1559 r. część ojcowizny (ok. 140 włók) przeszła w ręce Jana Kochanowskiego. Zaczął powiększać stan posiadanej ziemi i wybudował nowy dwór. Ożenił się z Dorotą z Podlodowskich herbu Janina.

Kochanowscy wychowali 6 córek i syna Jana. Dwie córki: Urszula i Hanna zmarły w dzieciństwie, zmarł również syn Jan. W Czarnolesie odwiedzało poetę grono przyjaciół.

Tu powstała najważniejsza część dorobku literackiego poety: przekład Psalterza Dawidów, Treny, Pieśń Świętojańska. Po śmierci poety w Lublinie, w sierpniu 1584 r. majątkiem zarządzała jego żona Dorota, a po jej śmierci w 1600 r. córki Ewa, Poliksena, Krystyna i Ewa.

W latach 1761-1771 Czarnolasem zarządzał Józef A. Jabłonowski, wojewoda nowogrodzki, który zbudował drewniany pałac. W 1853 r. spłonął dwór, nie odbudowano go. Uszkodzeniu podczas pożaru uległa również kaplica, po kilkunastu latach została ona odremontowana i nadal jest czynna.

Jabłonowski przebudował obelisk, stojący w miejscu lipy. Zmienił go na pomnik Urszulki z symboliczną urną i fragmentem trenu XIII. Na zwieńczeniu umieścił rzeźbę głowy Piotra Kochanowskiego, bratanka poety. Ludgarda z Tyszkiewiczów, doprowadziła do budowy obecnie istniejącego dworu, który jednak nie w pełni odpowiada wyglądem i kształtem budowli Kubickiego. Zachowane zostały jedynie pierwotne podziały dworu oraz podpiwniczenie. W 1946 r. Czarnolas został upaństwowiony i przeznaczony na cele społeczne. Tu miał siedzibę Uniwersytet Ludowy, Dom Kultury, Biblioteka a w 1961 r. przeznaczony został na siedzibę Muzeum Jana Kochanowskiego. Z pamiątek po Janie Kochanowskim – poecie zostały tylko żelazne drzwi eksponowane w holu oraz fotel kryty kurdybanem.

Ekspozycja stała pt. „Jan Kochanowski – duch miejsca, klimat epoki”

W 6 salach wystawione są portrety, fotografie, rzeźby, starodruki, mapy, meble, tkaniny, ceramika oraz dokumenty z epoki i dorobku twórczego Jana Kochanowskiego.

Wokół zabytkowego kompleksu dworskiego rozciąga się XIX- wieczny park dendrologiczny. Do Muzeum prowadzi długa aleja dojazdowa starych dębów i buków, przechodząca w kolistą podjazd. Centrum stanowi gazon, pośrodku znajduje się pomnik Jana Kochanowskiego dłuta Mieczysława Weltera.

Kolejnym punktem naszej wycieczki było Muzeum Wsi Radomskiej. Zostało powołane do życia 31. XII 1976 r. w celu zachowania dla kolejnych pokoleń dziedzictwa kulturowego ludności zamieszkującej rejon radomski – położony jest między Mazowszem a Małopolską. Muzeum utworzono w formie skansenu. Zajmuje ono obszar 32,5 ha, na którym zostało zlokalizowane 80 obiektów dawnego budownictwa wiejskiego. Są tu dwory, chałupy, kościół, budynki gospodarcze, kuźnie, wiatraki i młyny wodne. Około 30 obiektów czeka na ekspozycje. Znajdują się tu również eksponaty ruchome; takie jak pojazdy, maszyny rolnicze, ule, narzędzia pszczelarskie, tkaniny i sztuka ludowa. Muzeum realizuje aktualnie program, który zbudował nową infrastrukturę turystyczną, m.in. ośrodek edukacji muzealnej. Prowadzona jest edukacja przyrodnicza.

Budynki zagrody wiejskiej w Muzeum Wsi Radomskiej

Następnie udaliśmy się do Muzeum im. Oskara Kolberga w Przysusze, które jest Oddziałem Muzeum Wsi Radomskiej. Muzeum otwarto w 1990 r. z okazji setnej rocznicy śmierci Oskara Kolberga. Siedziba Muzeum to zabytkowy dwór wzniesiony w XIX wieku przez Juliusza Dembińskiego. Oskar Kolberg urodził się w 1814 r. w Przysusze. Kolberg to nietuzinkowa postać. Człowiek wielu talentów – etnograf, folklorysta i kompozytor. Ocalił od niepamięci polską kulturę ludową. Jego dzieło pt. „Lud: Jego zwyczaje, sposób życia, mowa, podania, przysłowia, obrzędy, gusła, zabawy, pieśni i tańce” to odrębne monografie poświęcone różnym regionom I Rzeczypospolitej. Za życia autora wydano 33 tomy. Opisał w nich i zilustrował między innymi 12 000 pieśni, 1250 podań, 670 bajek, 2700 przysłów. Podstawową formą zgromadzonych w Muzeum eksponatów jest działalność wystawiennicza. Wystawa przedstawia życie i okresy twórczości Oskara Kolberga, jego rodzinę i dzieciństwo, związki z Przysuchą, lata nauki i młodość w Warszawie, pracę kompozytora i krytyka muzycznego, a także twórczość naukowo-badawczą i ostatni okres życia w Krakowie.

Drewniane rzeźby muzyków ludowych na placu Oskara Kolberga w Przysusze

W Przysusze zwiedziliśmy także ważniejsze zabytki, między innymi: klasycystyczny kościół parafialny pw. św. Jana Nepomucena i św. Ignacego Loyoli z lat 1780-1786, klasycystyczną synagogę z końca XVIII wieku oraz 3 rynki (polski, niemiecki, żydowski) – jako pozostałości po mieszkających tam nacjach.

Pobyty na ziemi radomskiej zakończyliśmy obiadem w dworze Zbożenna. To XVIII wieczna posiadłość rodziny Duninów. Dwór w ciągu ponad 300-letniej historii był wielokrotnie przebudowywany. Ostateczny kształt zawdzięcza rekonstrukcji w latach dwudziestych zeszłego wieku. We wnętrzach można nadal odnaleźć oryginalne elementy architektoniczne z czasu powstania dworu.

Opracowanie: Tekst: Marianna Wielądek

Zdjęcia: Piotr Tymiński